

toen de Over-
ghevel aan
oprichten van
belemmeren of
hietgeen met
gerust, voor-
eigen roeping
den, zooals op
gezet door Dr.
akomaal, Deel I
n 1851 Minister
enwet indiende,
uitgaf, dat de
publieke dienst
n allerlei dwin-
koninkwille
Groen en zijn
geprotesteerde,
n zelf zulk een
op, dat dit
meenen aanval

krachtige actie
ook te danken,
1854, door het
enen ingediend,
a uitging. De
euwe wet was,
ug overliet aan
Hedadigheid
wanneer de
liere barmhar-
tand, dat het
moedzaamte
ad van Over-
karakter van
n zin, maar van
mdat de Staat
onderhouden,
a dat een nood-
de Staat in
beide. Voorts
lakonien ook
op haar eigen
alleen, om de
lichting en be-
uren mede te
van het ver-
Grondwet be-
doen van het
de totaalsom

partij in de
n niet minder
ntwerp verzet
ft men hierbij
at deze oppo-
tie dan van
De bezwaren
anders aange-
voornamste
heidsbistand,
idrairen vorm
bleef. Men
den aan de
ingen te heffen
men vreesde,
it zoozeer ge-
menzorg toch
n vooral we-
Overheid toe-
de particuliere
doen verslap-
Overheid zich
te plaats wilde
te bepalingen
heid met de
n (met name
t men daarin
vrijheid en
enzorg.
end worden,
dolph over te
de hitte van
gegaan, (Het
geldt dit de
e Armenwet,
leer slaan en
zoo gevaar-
destijds wel
er zaker geen
of diakonie)
doet van de
en inrichting
at de Kerke-
tistische ver-
brengen, op-
gelden en van
Onze diako-
verstreken
n, beginsel-
illig aan de
om langs
p het inwen-
ook nimmer
de diakonie
vrij gelaten.
at dan ook
ededeelingen
de Overheid
niet vraagt,
de wet om
bij niet na-
aan zware
dwang, die
Kerken en
weggenomen
bepaling in
der de al-
idigheid ge-
g door de
dijde positie

hier echter
wel in de
erklart, dat
van aan-
is en door
orts dat de
dingen dien-
aan de
Dit slecht
s juiste be-
den is ge-
leerden het
n elk geval
ing op, om
te regelen.

Volgens Groen en zijn vrienden sloeg dit
nitsluitend op het burgerlijk ambestuur,
maar niet op het kerkelijk ambestuur en
behoefde het verslag van den Koning dus
ook alleen te gaan over de verrichtingen
van de burgerlijke armenzorg. Maar zelfs
Prof. Fabius acht in zijn *Sociale vraag-
stukken* pag. 300 de argumenten voor
deze exegese aangevoerd toch minder
juist, en het ontbreken van het woord
burgerlijk of openbaar schijnt metterdaad
aan te duiden, dat de Grondwetgever
doeld heeft, dat de de regeling door de
wet en het Koninklijk verslag het arm-
bestuur in het algemeen zou gelden, dus
ook de kerkelijke armenzorg. En in elk geval
kan een Regeering, die in haar conscientie
overtuigd is, dat de Grondwet haar deze
verplichting oplegt, niet anders doen, zoo-
lang de Grondwet niet herzien is, dan deze
verplichting uit te voeren.

Dit laatste is naar het ons voorkomt en
in 1854 en thans wederom te veel uit het
oog verloren. In 1854 heeft men, om aan
de klem van het argument, dat destijds
door de Regeering telkens werd aangevoerd,
te ontkomen, aan het bedoelde Grondwets-
artikel een verklaring trachten te geven,
die met de letterlijke bewoordingen van
dit artikel toch kwalijk te rijmen valt. En
thans is men over de verplichting, die de
grondwet ten deze aan de Regeering oplegt,
geheel heengegleden. Natuurlijk kan de
vraag gesteld worden, of heel dit grondwets-
artikel wel deugt; of het niet een uiterst
gevaarlijk beginsel is, dat het ambestuur
een voorwerp is van regeeringszorg en door
de wet moet geregeld worden; of zich daarin
feitelijk, evenals bij het artikel over het
openbaar onderwijs, niet de gedachte uit-
spreekt, dat onderwijs en armenzorg eigenlijk
een tak zijn van een publieken staatsdienst,
waarvoor de Overheid heeft te zorgen. Zelfs
de uitdrukking, dat de Overheid de armen-
zorg overlaat aan de kerkelijke en particu-
liere liefdadigheid, achten we in verband met
dit grondwetsartikel een zeer gevaarlijke
uitdrukking, en we begrijpen niet, dat deze
uitdrukking in de bestaande Armenwet,
geprezen is zelfs van Gereformeerde zijde.
Maar hoe principieel ons bezwaar ook
tegen Artikel 193 moge zijn, omdat hierin
het vitium originis van heel den toestand
schuilt, zoolang dit artikel bestaat, kan aan
de Regeering geen verwijt worden gemaakt,
dat zij dit artikel uitvoert, en strekt het
haar eer tot lof, dat zij bij de uitvoering nog
getracht heeft zooveel mogelijk de gevaar-
lijke gevolgen van dit artikel te vermijden.
Alleen zou de vraag mogen gesteld worden,
of de Regeering niet wijzer had gedaan,
als de Grondwetsherziening toch op komst
is, ook Artikel 193 te herzien en eerst
daarna een nieuwe Armenwet op grondslag
van deze nieuwe grondwet voor te stellen.
Tal van moeilijkheden, waarvoor de Kerken
thans staan hadden dan ondervangen kun-
nen zijn. Nu zal men steeds op het be-
zwaar stuiten, dat de Kerken tegen
verschillende bepalingen van de Armenwet
bedenking hebben en de Rekeering daarop
antwoorden zal: zelfs al erken ik de juist-
heid deser bedenkingen, ik kan niet anders
handelen, want de Grondwet dwingt me.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Dr. J. H. Houtzagers en in
zeer hartelijken dank ontvangen van N. N. te
Velp f 10; van de Geref. Kerk te Arnhem f 5.
Bij Dr. H. W. v. Looen te Amsterdam f 5 en
een gift van f 0.50 en een van f 0.40, samen
f 5.90, gevonden in de collecte Geref. Kerk.
Van den heer J. W. Blaauw te Doorspijk f 5.20.
Hartelijk dank voor deze liefde.

Kootwijk. Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Teestafel.

A. C. DUKER, Theol. Doct. GISEBERTUS
VORTIUS. Boekhandel en Drukkerij voorheen
E. J. ERLL. Leiden. 1910.

Het magistrale werk over VORTIUS, waaraan
DR. DUKER sedert jaren bezig is en dat reeds
vroeger hier door mij werd besproken, nadert
zijn voltooiing.

Van het IIe deel is thans het 3e of laatste
stuk en van het IIIe deel het 1e stuk verschenen.

Wij hebben nu nog eene aflevering, gevolgd
door een naam- en zaakregister, te wachten.

Dat DUKER's VORTIUS zoo goed als gereed
is, — zal voor de beoefenaars der vaderland-
schesche geschiedenis en voor allen, die belang stellen in
het leven en de werken van dezen vorst der
gereformeerde Scholastiek, een goede tijding zijn,
die, al komt zij ook niet uit een vreedzaam
voor hen is, om met Israels Wijze te spreken,
als frisch water voor een amechtig.

En dat niet slechts voor wie aan vaderland-
sche kerkgeschiedenis, maar ook voor wie aan
kerkrecht, aan dogmatiek en ethica doen.

De groote verwachtingen toch, door wat reeds
van dit studiewerk verschenen, opgewekt, zijn
volkomen bevestigd.

Niet alleen komt het welgeteekend beeld van
den „primarius theologicus professor“ der Sibi-
sche hoogeschool, wiens invloed op het kerkelijk
leven zoo verstrekkend is geweest, in deze
monographie ten volle uit, maar ook voor wie
niet onbekend is met zijn werken op de laatste
drie der, door mij zoo even genoemde, gebieden
der Theologie, werpt zij, op weinig punt in die
werken, een verrassend licht.

Daarbij komt, dat het ons gereformeerden,
voor wie VORTIUS de glorie van de familie is,
aangenaam aandost, hem nu eens van onver-
dacht onpartijdigheid kant — de heer DUKER is
in theologien niet een der onzen — in al den
glans zijner massale geleerdheid, in al de charme
zijner innige vroomheid, in al de kracht zijner
uit massieve overtuiging geboren strijdbaar-
heid, — aan de wereld te zien gepresenteerd.

En wat hier des te meer waarde aan geeft
is, dat dit geschiedt door een bevoegd beoor-
deelaar.

Door 'n Theoloog.
De tijding, dat de auteur zijn voornemen
reeds zoo goed als ten uitvoer heeft gebracht,
mag dus metterdaad en inzonderheid voor ons,
een verblijdend heeten. Allerlei omstandighe-
den toch, onafhankelijk van Dr. DUKER's willen,
hadden de uitvoering van zijn plannen kunnen
verhindern, en tegen die mogelijkheid is vaak
met bezorgdheid opgetreden.

Wij Gereformeerden zullen plezier beleven
van dit boek.

Onze VORTIUS, buiten ons kringen, de
verlaten miskende, zal er beter door gekend
en als man van betekenis door erkend worden.

Het moge al waar zijn wat BUKEN HUY
in diens LAND VAN REMBRANDT ergens van hem
zeft, dat hij „aan de europeische gedachte
niets heeft toegevoegd“, — uit dit werk zal men
leeren, dat en hoe hij het theologisch denken
van het calvinistisch protestantisme althans heeft
verhelderd.

Geen Pater ecclesiae was hij als CALVIN, maar
Doctor ecclesiae als THOMAS VAN AQUINO
en Aristotelicus als deze, doch zonder als deze
ook zelf wijze te zijn. Toch zal men, door wat
DUKER daaromtrent hier nog eens verhaalt,
moeten toestemmen, dat het getuigt van zijn
wijsgeerigen zin, dat hij, ook zonder van de in
zijn tijd met Des CARTES opkomende „nieuwe
philosophie“ het sijne te snappen, terstond en
als bij intuïtie het gevaar voelde dat in haar
voor de Theologie stak.

De geschiedenis van de Gereformeerde Theo-
logie, uitlopend, omstreeks 1750, op een
debaat, heeft VORTIUS op dit stuk in het gelijk
gesteld en een artikel in de REVUE DES DEUX
MORDES deed dit ook nog eens ten jare 1891.

Niet op COCCZEUS en diens met het Carte-
sianisme zoo innig verbonden school, maar op
VORTIUS ging dan ook de, in de laatste helft
der vorige eeuw ten onzen hernieuwde be-
oefening der gereformeerde Theologie weer terug,
om haar van hem uit verder te ontwikkelen.

Om mijn lezers, die met dit werk van Dr.
DUKER nog geen kennis hebben gemaakt, er
eenig denkbeeld van bij te brengen, laat ik hier
afdrucken den inhoud van het nu compleet ge-
worden IIe deel.

Eerste Hoofdstuk.	
De openingsdisputatie. Naeranus en	bl. 1—70
Batellier	
Tweede Hoofdstuk.	
Eene desperate zaak. De Boscche	71—131
broederschap	
Derde Hoofdstuk.	
De nieuwe filosofie. Regius en	132—201
Descartes	
Vierde Hoofdstuk.	
Cocceus en Heidanus. Puriteitsche	202—270
„precaire“	
Vijfde Hoofdstuk.	
„Roepende“ zonden en kleine on- gerechtigheden	271—354
Bijlagen	I—C.

Dit vijfde hoofdstuk vormt nu het thans ver-
schene 3e stuk van deel II.

Er wordt eerst in gehandeld van „de roepende
zonden“.

„Onder den term „roepende zonden“, om wraak
roepende zonden is in de kerkelijke ethiek en
velelei verstaan. Dr. DUKER deelt hier mede
hoe Voetius er ook onder verstand het bedrijf
der „lombarden“ of de houders van pand-
huizen en dit in verband vooral met den
woeker. Hoe hij dan dit sociale euvel — de
meest wreke „tafelhouders“ eischen van
32 1/2 pCt. — op zijn colleges besprak en wel
in een dubbele disputatie, waarin hij de vragen
beantwoordde: „wat onder woeker is te verstaan“
en „in het geoorloofd geld tegen interest uit te
leenen“. Naar aanleiding van de quaestie der
„pandhuizen“ alzo is deze disputatie een
merkwaardige bijdrage voor het zedelijk vraag-
stuk van het geoorloofd van de „renten“.

VORTIUS zegt daaromtrent, evenals reeds CALVIN
had gedaan, en dat tegenover het doctrinaire
dat zich o. a. op Aristoteles „geldt jongt niet“ be-
riep, — zeer verstandige dingen.

Een tweede, in VORTIUS' oogen „roepende“
sonde en daarom door hem bestreden, was de
bestemming, te Utrecht gegeven aan de in-
komsten der vijf kapittelgoederen, die na de
Reformatie uit roomsche in gereformeerde
handen overgegaan. „Illustre families werden uit
de inkomsten daarvan, door het toekennen van
prebenden en beneficiën ruimschoots bevoor-
recht“. Over den befaamden strijd van VORTIUS
daarop tegen handelt DUKER van p. 294—334.

Daarna, tot op p. 340 over VORTIUS' bestrijding
van wat hem eveneens een „roepende sonde
was, het „patronaatschap“, waardoor in de kerken
vaak „onbekwame predikanten werden inge-
dragen door jonkers of door Magistraatspersonen,
met voorwending dat zij „patronatus hadden“.

Op p. 360 komt de geleerde schrijver dan
tot VORTIUS' bestrijding van wat voor desen
wel geen „roepende zonden“, maar toch „ongerech-
tigdheden“ waren.

Hier toe behoorden dan allereerst het „hasard-
spel“, om het even hoe dit plaats vond; met
kaarten of dobbelsteenen; op het gansen of op
het nulenbord“. De zaak hing voor VORTIUS
saam met het misbruik, dat er van Gods Naam
werd gemaakt, onder anderen, door het *let*, en
hij heeft er, zoals DUKER dan ook vermeldt
en nauwkeurig beschrijft, een afzonderlijke dis-
putatie aan gewijd.

Het slot van dit 3e stuk en daarmee van
het IIe deel is gewijd aan de beschrijving van
VORTIUS' strijd tegen een in zijn oogen andere,
zij het ook minder groote ongerechtigheid:
„het vergeselschapen met het orgel van den
kerk-zang der gemeente“.

Na de lezing van dit zoo interessante hoofd-
stuk kwam de vraag bij mij op, of van VORTIUS'
standpunt bezien, dat kleine ongerechtigheden
in den titel wel geheel juist is?

Van het 3e deel wordt in het andere nu ver-
schene stuk, in het eerste hoofdstuk onder den
titel: DE HOOGKERKRAAN, een beschrijving gegeven
van VORTIUS' losgevallen gedurende zijn profes-
soraat.

Bijzonder belangrijk is wat hier wordt mede-
gedeeld omtrent diens „methodus docendi“ —
of de wijze waarop hij zijn onderwijs had in-
gericht.

Dr. DUKER heeft daarbij niet verzuimd de
werken van den hoogleraar, die uit dat onder-
wijs zijn ontstaan, uitvoerig te beschrijven.

Allereerst de EXERCITIA ET BIBLIOTHECA
STUDII THEOLOGICI, een theologische Encyclo-
paedia en bibliographie. (p. 38—39).

Verder, de DISPUTATIONES THEOLOGICAE
SELECTAE in V deelen, vrucht van zijn Zater-
dags disputatiecollege over allerlei onderwerpen
uit de dogmatiek en de ethiek (p. 32—p. 51).

Dan, TA ASKETICA sive EXERCITIA FI-
TATIS, de schools-mystieke handleiding voor
het godsdienstig-zedelijk leven (p. 51—58).

Eindelijk, het vierde standaard-werk, de
POLITICA ECCLESIASTICA, het bekende leerboek
van kerkrecht (p. 58—74).

De klaarheid en duidelijkheid waarmee Dr.
DUKER deze hoofdwerken van VORTIUS be-
schrijft; de citaten en toelichtingen die hij
daarbij telkens aan den voet der bladzijden
geeft, maken dit hoofdstuk tot een voortref-
lijke inleiding tot de schriften van den
kerkrechtleraar.

Het zijn deze, met groote akribie vermelde
citaten, welke met de toelichtingen en de, achter
ieder deel gevoegde, zoo belangrijke Bijlagen
het werk maken tot een *studieboek*.

Maar ook aan het niet-theologisch geschoold

publiek onder ons, voor hetwelk de noten en
Bijlagen een waarschijnlijk al te zware kost is,
kan ik dit werk als *leestoe* aanbevelen.

Dr. DUKER, die zijn stof zoo volkomen be-
heerscht, geeft in den tekst zelf een voor ieder
beschikbaar mensch verstaanbare en in zeer on-
derhoudenden stijl geschreven levensbericht van
GISEBERTUS VORTIUS.

Hier is de historie-schrijver aan het woord.
De echte.

Achter zijn tweede deel liet de schrijver als
„motto“ 'n woord afdrucken van WTEN-
BODAKERT.

In neem daar alleen dit uit over:
„Een historisch-schrijver behoort onpartijdig
te wezen, immers onpartijdig te schrijven. Daar
passie domineert, daar heeft seiden reden of
waarheid plaats.“

Een motto dat ook vóór de GISEBERTUS
VORTIUS van Dr. DUKER geen ongepast figuur
zou maken.

Moge dit werk van den niet-gereformeerden
doctor Theologiae over den grooten Doctor der
gereformeerde kerk onder ons, zoo door vak-
mannen als leken in het vak der Theologie,
met dankbaarheid aanvaard, ruim gekocht en
druk gelezen worden.

En dat niet slechts in EUROPA, maar ook
onder onze kerkelijke vrienden in AMERIKA
en ZUID-AFRIKA.

G.

Officiële Berichten.

VENLO. Het waren voor de Gereformeerden
te deser plaats gewichtige, maar tevens ver-
blijdende dagen die ze den laatste tijd doorleef-
den. Mocht onder leiding van haren consulent,
den heer Both van Eindhoven, en met mede-
werking van den kerkeraad van Helmond den
8en Maart j.l. de instelling van de kerk van
Venlo plaats hebben, aan den avond van
22 Maart d.o.v. werden de gekozen broeders,
de onderlingen Eijkmans en Koerselman en de
diakenen Van Baardwijk en Melfer, door
denzelfde leeraar in hunne ambten bevestigd.
Al deze gebeurtenissen, die onder den zegen
des Heeren hier mochten plaats vinden, zijn
mede een gevolg van den onvermoeiden arbeid,
door den heer Dekker in den dienst der Evan-
gelisatie hier en elders in Limburg verricht.
Zegene de Heere zijnen verdere arbeid, ook
nu hij, ingevolge besluit van de classis 's-Hertog-
bosch, mag staan naar den Dienst des Woords
en der Sacramenten, en komte die arbeid in
hoofdzake de kerk van Venlo ten goede. Moge
se bovenal strekken tot eer van 's Heeren naam
en uitbreiding van Zijn Koninkrijk.

Deze jeugdige kerk, de eerste Gereformeerde
kerk in Limburg, zij in aller voorbede aanbe-
volen.

Namens den kerkeraad:

G. J. KOERSELMAN, scriba.

Voorloopig adres: G. J. Koerselman, Venlo,
Retraitelaan 7.

Aan de Geref. Kerken in Nederland.

De deputaten voor de Zending onder de
Joden van de Geref. Kerken in Nederland
ontvingen van den kerkeraad der Geref. Kerk
van Rotterdam het verzoek, aan de kerken het
volgende mede te deelen:

De kerkeraad heeft zich genoodzaakt gezien,
gehoord het rapport zijner deputaten, om alle
verband met de Vereeniging „Mordechai“ Zending
onder de Joden alhier drijvend, te verbreken.
Op grond van deze mededeeling verzoeken
de deputaten aan de kerken, geen sprekers
namens die Vereeniging meer toe te laten en
giften, collecten enz. toe te zenden aan de door
de Synode benoemde deputaten.

Tevens vermelden deputaten nog, dat naar
de acta der laatst gehouden Generale Synode
de classis Rotterdam in hare December-vergader-
ing in de plaats van Ds. A. van Veen heeft
benoemd Ds. H. C. v. d. Brink van Rotterdam.

De deputaten voornemens:

J. DOUMA, voorzitter.

H. C. v. d. BRINK.

J. D. v. d. VELDEN, scriba.

Rotterdam, 29 Maart 1911.

P.S. Andere kerkelijke bladen worden verzocht
dit bericht over te willen nemen.

Buitenland.

Gemengd Nieuws.

Men wil te Eisenach in Thüringen voorstellingen
geven van het lijden van Christus, echter niet op
de manier waarop dit in Oberammergau om de
tien jaar geschiedt. Daar geven de dorpelingen om
de tien jaar toneelvoorstellingen die het lijden en
sterven van den Christus moeten afbeelden. Met
hoeveel devotie de inwoners van Oberammergau
die voorstellingen geven, toch is voor den onrecht-
gelovige de gedachte reeds stuitend, dat hetgeen
het heilige der heilige is, in de Openbaring Gods
op het toneel wordt gebracht. Maar wat dan te
zeggen van het voornemen om in den Stadschouw-
burg in de maand Augustus door toneelspeel-
van beroep z.g. vrome spelen te laten geven? De
Verbond der Evangelische gemeente te Eisenach
heeft reeds zijn protest laten hooren en betoogde
dat de Christus van het toneelstuk dat opgevoerd
worden zal, in tegenspraak is met het godsdienstig
bewustzijn van het Protestantisme, zij, van het
Christendom in het algemeen. Dr. Frerichs, die in
genuade Verstand het op te voeren toneelstuk
criticeerde, legde daarbij vooral den nadruk op
het feit, dat daarin Jesus voorgesteld wordt als
de onechte zoon van Herodes en optreedt als
verdediger der vrije liefde. De vergadering besloot
met algemeene stemmen op één na, de verklaring
af te leggen, dat de opvoering van het toneelstuk
te betrouwen zou zijn, daar de Christus van dat
stuk in tegenspraak is met het godsdienstig be-
wustzijn des volks. Alleen de Oberammergauers
was het met die verklaring niet eens. Hoe jammer
dat deze Verstand niet verheffen kon tot het
standpunt, dat het een smaadheid is den Heere
der Gemeente aangedaan, wanneer men Hem
sprekend, getuigend, lijdend en stervend op het
toneel brengt. Het schijnt echter dat tot het
kwaad reeds ten volle besloten is; de contracten
zijn gesloten, daarom heeft Eisenach's burgemees-
ter zich zeker niet naar het protest van de meer-
derheid van den Verstand willen voegen.

WINCKEL.

Voort Kinderen.

AAN VRAGERS.

Waarom leest men herhaaldelijk, dat Abraham
en andere aartsvaders naar Egypte gingen om
koren te koop, als er in hun land hongers
was? Had Egypte dan zooveel meer koren dan
Kanaän, dat toch ook een vruchtbaar land was,
waar graan groeide?

W. te G.

Ongetwijfeld was Kanaän oudtijds een vrucht-
baar land. Het „vloede van melk en honig.“
Ook was er veel koren. Dat weten we uit het
Nieuwe Testament, maar ook reeds in het
Oude lezen wij, Psalm 65: 10 tot 14:

„Gij bezoekt het land, en hebbende het be-
geerig gemaakt, verrijkt Gij het grootelijk; de
rivier Gods is vol waters. Wanneer Gij het
alzo bereid hebt, maakt Gij hunlieder koren
gereed. Gij maakt zijne opgeploegde aarde
dronken; Gij doet ze dalen in zijne voren; Gij
maakt het week door die druppelen; Gij zegent
zijn uitspruitel. Gij kroont het jaar Uwer goed-
heid; en Uwe voetschappen druipen van vet-
tigheid. Zij bedruipen de weiden der woestijn; en
de heuvelen zijn aangevuld met verbeuging. De
velden zijn bekleed met kuddes, en de dalen
zijn bedekt met koren; zij juichen, ook zin-
gen zij.“

Er was dus in de tijden der koningen en
later overvloed van graan in Palestina. Doch
in vroegere dagen, zooals die der aartsvaders,
was dit niet altijd zoo.

Het land werd toen bewoond door verschil-
lende volkstammen, die soms elkaar beoor-
loogden, en over het geheel schaars bevolkt.
Voor een deel werd het land bewoond door
herders, die met hun groote kuddes er doortrok-
ken, gelijk trouwens ook de aartsvaders zelf
deden. Dit zou natuurlijk onmogelijk zijn ge-
weest, indien al het land reeds verdeeld ware
en eigenszamen had of behouden was. Doch er was
nog land en ruimte in overvloed. Maar ook, een
groot deel des lands leverde geen koren. Wie
dat verbouwd, deed het voor zich zelf. De
herders die natuurlijk in den regel geen land-
bouwers konden wezen, wijl ze nu hier dan
daar woonden, moesten het noodige graan
meestal kopen. Wanneer er gebrek aan kwam,
daar zorgde de graanbouwer allereerst voor zich
zelf en de zijnen en wilde niets afstaan. De
herders leden dan gebrek.

Nu was in Egypte de toestand gansch anders.
Daar waren geen rondzwervende herders met
grote kuddes, en bijna heel de bevolking
leefde van den landbouw. Dezen werd ge-
makkelijk gemaakt, doordat de rivier de Nijl
tegen het najaar over het land stroomde, wat
een weldaad was, wijl het in Egypte bijna nooit
regent. In het slijb dat achterbleef, kon het zaad
gemakkelijk ontkiemen, zoodat men een rijken
oogst verkreeg. Vandaar dat Egypte in de
oudheid de korenschuur der wereld heette.
Soms echter bleven die overstromingen uit of
waren slechts gering. Zoo ging het b.v. ook in
de zeven magere jaren tijdens Jozef. Daarom
zag ook Farao zoolwiel de zeven vette als de
zeven magere koeien uit den Nijl opkomen.
Egypte kon dus ook wel hongersnood hebben.
In den regel echter was daar overvloed van
koren, ook zelfs nog als elders gebrek heerschte.
En zoo begrijpen we, dat de aartsvaders in tijd
van nood naar het nabijgelegen Egypte togen,
om zich daar van koren te voorzien.

Een tweede vraag is van N. S. te U en luidt:
In Tijdschriftkundig Overzicht van de Alg.
Geschied. van Nuiver en Reinders lees ik:

„4000 j. v. Chr. Menes, de stichter van
den staat Memphis.“

4000 j. v. Chr. Amenemha of Moeris laat
in Egypte het meer Moeris graven en sticht
het Labyrinth.“

Is dit niet in strijd met wat we op school
leerden over Bijbelsche tijdschepping?

Wat moeten we zeggen van de opvatting van
J. J. L. ten Kate, F. Buxton en anderen, die de
scheppingsdagen als duizenden jaren opvatten?

De eenige betrouwbare bron voor de tijds-
bepaling tusschen Schepping en Zondvloed,
is de geslachtslijst in Gen. 5. Daarop voort-
bouwend komen we tot 4000 jaar tusschen
de schepping van den mensch en de geboorte
van Christus. Wij doen best ons hieraan te
houden en ons niet te wagen aan allerlei, nog
steeds zeer onzekere gissingen.

Wat het tweede betreft, zoo heeft het woord
„dag“ in de Schrift, even als bij ons, verschil-
lende beteekenissen en komt in den Bijbel
zelfs vaak voor in den zin van „tijdsperk“. Men
kan dus iemand kwalijk het recht betwisten,
het zoo ook in de scheppingsgeschiedenis op
te vatten.

Twee vragen doet N. N. te R.

De eerste is:

Wat is toch de oorsprong van het woord
bakbeest?

Die vraag is zeker al meer gedaan, want
omtrent dit woord heerscht veel onzekerheid.
Er is al dadelijk een verschil over de beteeken-
is. In Zuid-Nederland toch verstaat men onder een
bakbeest een dronkaard of liederlijk mensch;
in het N. en W. dan zegt men bakbeest. Bij
ons duidt het aan een groot, plomp of log
voortwerp.

Wat den oorsprong betreft, zoo weet men
dat oudtijds een groot grof dier, bv. een zwijn,
ook wel bak heette. In het Duitsch is *Bach*
of *Bacher* nog een woord, dat een wild varken
aanduidt. In het Engelsch kent men het woord
Bacon voor spek. Deukelijk is ons woord bak-
beest van dit Bak afgeleid.

Derelidde vraag:

Waarom zegt men toch steeds: „het beleg
om de stad slaan“ of ook „het beleg opbreken“.
Hoe komt hier het woord „slaan“ te pas?

Wanneer een stad belegerd zal worden, be-
gint men met de noodige tenten voor de sol-
daten op te slaan. Is het beleg geëindigd dan
gaat men de tenten weer afbreken. Slaan en
breken kenmerken dan het begin en het einde
van het beleg, en hierdoor wordt de uitdrukking
verklaarbaar.

Aan W. B. die vraag weten wij waar de leien
vandaan komen, kan geantwoord: uit Engeland
en Duitschland. Daar vindt men het leisteen,
dat uit de „leigroeven“, dat zijn diepten of
uitgravingen in de bergen, wordt gehaald.
Leisteen is schillerachtig en laat zich makkelijk
in groote of kleine stukken deelen. De een-
leistoort is echter veel harder dan de andere.
De zachte soorten dienen om er op te schrijven.
Het ruwe lei gebruikt men tot dekking van
gebouwen. Ook de griffels worden uit leisteen
gemaakt.

HOOGENBIKE.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie)

VOORSTEL.